

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.52>

Воронін М.М.

*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін,
Національна академія внутрішніх справ*

ПРАВО ПОЗИЧАЛЬНИКА НА ВІДМОВУ ВІД ДОГОВОРУ ПРО СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ 14-ДЕННОГО ПЕРІОДУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Актуальність проблеми. Міжнародні експерти у сфері фінансів прогнозують подальше збільшення обсягів споживчого кредитування в наступні 6-8 років. Світовий ринок споживчих кредитів, який в 2022 році оцінювався в 11,8 млрд доларів США, до 2032 року прогнозується на рівні 24,2 млрд доларів США [29]. Ця глобальна тенденція, яка обумовлена, серед іншого, фінансовою глобалізацією, впровадженням інноваційних технологій та розширенням пакету товарів / послуг, спостерігається і в Україні: станом на березень 2024 кредити, надані комерційними банками домогосподарствам та фізичним особам на придбання товарів на послуг, окрім нерухомості, зросли на 13,11% за 12 місяців, сягнувши 222,03 млрд. гривень [26].

Такий контекст, характерною рисою якого є надмірна активізація банків та інших фінансових установ щодо кредитування населення на фоні жорсткої конкуренції між ними, вимагає розвитку відповідної правової бази та подальшої правової регламентації відносин споживчого кредитування в системі цивільно-правових договорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній юридичній науці проблематику правового регулювання кредитних договорів на задоволення споживчих потреб вивчали такі науковці, як В.Я. Погребняк (правове регулювання відносин споживчого кредитування в правових системах інших країн), Л.В. Панова (ковенантні умови у кредитному договорі, в т.ч. в англо-саксонській системі права), А.О. Громова (недійсність

кредитного договору та кредитних зобов'язань), А.Ю. Бабаскін (надання до-договірної інформації споживачу) та інші, проте певні елементи договірних відносин та інструменти захисту прав позичальників залишаються поза межами їхньої уваги.

Метою статті є дослідження та порівняння нормативно-правової бази України та Великобританії в частині лише однієї з обов'язкових умов договору про споживчий кредит – права споживача (позичальника) на відмову від такого договору, аналіз застосування вказаної норми на прикладі договорів про споживчий кредит декількох фінансових установ (для України) та заяв, що стосуються відмови від кредитного договору, до Служби фінансового омбудсмена (для Великобританії), формулювання бачення щодо потенційного вдосконалення норми в українському законодавстві з урахуванням англійського правового досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із Законом України «Про споживче кредитування» інформація про порядок та умови відмови від надання та одержання кредиту є одним з обов'язкових елементів договору про споживчий кредит та має надаватись споживачу до укладення відповідного договору. Законом встановлюється 14-денний період з дня укладення договору про споживчий кредит, протягом якого споживач може реалізувати своє право на відмову від договору без пояснення причин із повідомленням кредитодавця про свій намір у письмовій формі до закінчення вказаного вище строку. У разі якщо грошові кошти були споживачем

чем отримані, він зобов'язаний повернути кредитодавцю ці кошти разом із процентами за період з дня одержання коштів до дня їх повернення за встановленою договором про споживчий кредит ставкою протягом семи календарних днів з дати подання письмового повідомлення про свою відмову від договору про споживчий кредит. Проте у разі, якщо виконання зобов'язань за договором споживчого кредиту забезпечено шляхом укладення нотаріально посвідчених договорів або якщо споживчий кредит надається на придбання робіт (послуг), які були виконані до закінчення строку відмови від договору про споживчий кредит, до такого договору про споживчий кредит не застосовується право на відмову.

Оскільки в ЗУ «Про споживче кредитування» не надане визначення терміну «відмова», звернемося до Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), на який посилається Закон в частині «інших термінів». Але розділ II «Загальні положення про договір» оперує лише такими поняттями стосовно договору, як «укладення», «зміна» та «розірвання», при цьому жодної згадки про відмову від договору ЦК не містить (словник української мови витлумачує **відмову** як «відповідь про небажання або неможливість виконати прохання, наказ і т.ін.» [20]). В той же час п. 2 ст. 1056 «Відмова від надання або одержання кредиту» ЦКУ передбачає право позичальника відмовитися від одержання кредиту (частково або повністю) до надання кредиту, хоча ця норма не ідентична нормі, закріпленій у ст. 15 «Право споживача про відмову від договору про споживчий кредит»¹.

Аналогічна норма щодо права на відмову від споживчого кредиту є і в англійському законодавстві, а саме в Законі про споживче кредитування 1974 року (Consumer Credit Act 1974, або ССА), який разом із Законом про фінансові послуги та ринки 2000 року (Financial Services and Markets Act 2000, або FSMA 2000) регулює договори про надання

як забезпечених, так і незабезпечених регульованих споживчих кредитів.

Слід зазначити, що право на відмову не застосовується до т.з. «виняткових договорів», або “excluded agreements”²:

– кредитних договорів, сума за якими перевищує 60 260 фунтів стерлінгів (крім договорів про надання кредиту для ремонту житла);

– договорів, якщо кредит надається під заставу земельної ділянки або для купівлі земельної ділянки або як проміжна позика у зв'язку з купівлею земельної ділянки.

Порядок відмови від кредитного договору прописаний в розділі 66А Закону ССА (“Withdrawal from consumer credit agreement”). Позичальник повинен повідомити позикодавця в усній або письмовій формі про свою відмову від споживчого кредиту без пояснення причини до завершення 14-денного періоду, що розпочинається з дати, наступної за «відповідним днем». Далі законодавець дає чітке та однозначне визначення «відповідного дня» (із зазначених нижче застосовується дата, яка є пізнішою)³:

(1) день укладення договору про споживчий кредит;

(2) день першого повідомлення позикодавцем позичальника про кредитний ліміт, виражений грошовою сумою (наприклад, повідомлення позичальника після укладення договору про те, що йому відправлено кредитну картку);

(3) день отримання позичальником примірника підписаного (оформленого, або “executed”) договору про споживчий кредит або повідомлення про його ідентичність непідписаному договору (неоформленому, або “unexecuted”) та про право позичальника на отримання примірника підписаного договору.

Таким чином, позичальнику не потрібно чекати підписаного договору або повного пакету інформації для того, щоб відмовитись від договору. Наприклад, якщо позичальник

¹ Закон України «Про споживче кредитування».

² Ст. 66А(14) Закону ССА.

³ Ст. 66А(3) Закону ССА.

підписує договір та відправляє його поштою позикодавцю, він може відмовитись від договору до отримання примірника підписаного (оформленого) договору. У такий спосіб законодавець усуває розрив між правом позичальника на відмову від потенційного договору, передбаченого розд. 57 Закону ССА, та правом на відмову від договору за розд. 66А.

Для повідомлення (як усного, так і письмового) використовуються контактні дані (номер телефону / факсу, електронна пошта, поштова адреса), вказані в договорі. Повідомлення про відмову вважається наданим: у разі використання електронних засобів зв'язку (факс, електронна пошта та ін.) – в момент передачі, у разі направлення поштою – в момент відправки.

Якщо позичальник приймає рішення відмовитися від кредиту, він зобов'язаний повернути позикодавцю кредит та всі відсотки, нараховані протягом періоду, коли цей кредит був у його розпорядженні (за ставкою, передбаченою договором), і компенсувати лише ті платежі до державних адміністративних органів, які були сплачені позикодавцем та не підлягають поверненню. Позичальник має зробити це «без невинуватої затримки», але не пізніше 30-денного періоду, відлік якого починається з дня, наступного за днем повідомлення про відмову від споживчого кредиту. Якщо кредит не був повернутий у встановлений законодавством строк, у позичальника виникає заборгованість перед позикодавцем, який може вживати заходів для її стягнення, при цьому така ситуація ані анулює відміну кредитного договору, ані означає поновлення договору.

Британське законодавство, на відміну від українського, чітко формулює наслідки відмови від кредитного договору: по-перше, договір вважається як такий, що ніколи не укладався⁴, по-друге, контракт на додаткові послуги вважається як такий, що ніколи не укладався, у випадках, коли кредитний договір передбачає надання додаткових послуг

позикодавцем чи третьою стороною на підставі контракту між третьою стороною та позикодавцем (в цьому випадку позикодавець повинний без затримки повідомити третю сторону про відмову позичальника від договору)⁵.

В роз'ясненнях до Правил споживчого кредиту (Consumer credit regulation: guidance), які були надані Департаментом бізнесу, інновацій та навичок (Department for Business, Innovations & Skills, або BIS) при впровадженні відповідної Директиви ЄС 2010/1010⁶, зазначається наступне:

«11.21. Ст. 66А(7)(а) призначається як обов'язкова для сторін договору, а не в більш загальному сенсі. БКІ⁷ могли би враховувати ст. 66А(7)(а) та трактувати договори, за якими позичальник скористався своїм правом на відмову, як такі, що ніколи не існували, із видаленням договору зі своїх баз даних. Втім, вони могли би також позначати такі договори як такі, що були виконані. Важливим є те, що споживач жодним чином не повинний опинитися в невинуватому положенні через те, що він відмовився від кредитного договору та погасив за ним кредит».

Нами були проаналізовані розміщені на українських веб-сайтах типові договори про надання споживчих кредитів та/або паспорти споживчих кредитів (в частині права споживача на відмову) наступних фінансових установ: АТ «Банк інвестицій та заощаджень», АТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО», АТ «Ідея Банк», АТ «Банк «КЛПРИНГОВИЙ ДІМ», АТ «КРИСТАЛБАНК», АТ «ОТП БАНК», АТ «Державний ощадний банк України», АТ «ТАСКОМБАНК», АТ «УКРСИББАНК».

Встановлено, що частина договорів про споживчий кредит не містить положення щодо право споживача на відмову від кредиту.

Договір про споживчий кредит АТ «Банк інвестицій та заощаджень» [3] передбачає забезпечення у формі застави автомобіля та/

⁵ Ст. 66А(7)(b) Закону ССА.

⁶ Саме через необхідність впровадження цієї директиви до Закону ССА було додано розд. 66А.

⁷ Бюро кредитних історій, або Credit Rating Agencies.

⁴ Ст. 66А(7)(а) Закону ССА.

або поруки. Хоча ст. 13 Закону України «Про заставу» не вимагає нотаріального посвідчення договору застави (який має похідний характер згідно зі ст. 3 вищезгаданого Закону), якщо предметом застави є автомобіль, а також законодавством не вимагається обов'язкове нотаріальне посвідчення договору поруки (ст. 547 ЦКУ лише встановлює, що правочини щодо виконання зобов'язання вчиняються в письмовій формі), в договорі зафіксована обов'язковість послуг нотаріуса серед інших супровідних послуг третіх осіб для отримання кредиту. Отже, право на відмову до даного договору не застосовується, оскільки виконання зобов'язань за ним забезпечено шляхом укладення нотаріально посвідчених договорів (п.1 ч. 6 ст. 15 ЗУ «Про споживче кредитування»).

АТ «КРИСТАЛ-БАНК» [9] прямо посилається на виключення зі ст. вищезгаданого Закону (на ч. 6) та зазначає, що «Позичальник не може відмовитися від одержання Кредиту», що є повністю правомірним, оскільки споживчий кредит за цим договором надається під заставу нерухомого майна.

АТ «Державний ощадний банк України» [2] в договорі про споживчий кредит (для придбання транспортного засобу) передбачає два варіанти (залежно від умов договору): перший – без нотаріального посвідчення договору застави рухомого майна та, відповідно, з правом Позичальника на відмову від договору про надання споживчого кредиту і другий – з нотаріальним посвідченням договору застави рухомого майна та без права на відмову від кредитного договору.

Інші банки в своїх договорах про надання споживчого кредиту (АТ «Ідея Банк» [13], АТ «БАНК «КЛІРИНГОВИЙ ДІМ» [7], АТ «ОТП БАНК» [8], АТ «Державний ощадний банк України» – договір про споживчий кредит (для придбання енергозберігаючого обладнання та матеріалів) [1], АТ «ТАСКОМ-БАНК» [21]), повністю або майже повністю дублюють пункти ст. 15 «Право споживача на відмову від договору про споживчий кредит» ЗУ «Про споживче кредитування», що сто-

суються реалізації споживачем свого права протягом 14 календарних днів, необхідності повідомлення кредитодавця в письмовій формі та повернення грошових коштів (у разі їх отримання) разом із процентами, не уточнюючи при цьому, кому має бути адресоване повідомлення про відмову, коли воно вважається наданим, як воно може подаватись, яка форма відмови (крім договору АТ «Державний ощадний банк України», в якому є посилання на форму заяви, встановлену банком, хоча на сайті таку заяву не було знайдено). Також немає жодної згадки про те, що відмова є підставою для припинення договорів щодо додаткових та/або супутніх послуг, визначених як обов'язкові для отримання кредиту, та повернення споживачу коштів за такі послуги, якщо вони не були фактично надані до дня відмови, не пізніше як протягом 14 календарних днів з дня подання письмового повідомлення про відмову від договору про споживчий кредит. Можливо, саме це мають на увазі деякі банки (АТ «Державний ощадний банк України», АТ «ТАСКОМБАНК»), зазначаючи, що споживач повинний усвідомлювати наслідки реалізації свого права на відмову, хоча, на наш погляд, термін «наслідки» з негативною конотацією по суті перекручує пункт стосовно припинення додаткових та супутніх послуг, який має позитивний сенс для споживача.

Нами не було знайдено жодних даних щодо реалізації права споживачів на відмову на практиці, тому ми припускаємо, що, скоріше за все, правова норма, яка стосується права споживача на відмову від договору про отримання споживчого кредиту, залишається нормою на папері в Україні та не має практичного застосування з боку споживача.

У Великобританії, на відміну від України, практика застосування норми, що стосується права на відмову, є досить поширеною, про що свідчить і база рішень фінансового омбудсмена Великобританії⁸, до якого звертаються споживачі, чії скарги щодо наданих фінансо-

⁸ Служба фінансового омбудсмена (Financial Ombudsman Service) – це незалежна державна структура, яка врегульовує суперечки між споживачами та компаніями, що надають фінансові послуги.

вих послуг не задовольнила відповідна фінансова установа.

Проаналізувавши скарги, що стосувались реалізації права споживачів на відмову від договору споживчого кредиту, передбаченого ст. 66А Закону ССА, нами встановлено, що такі звернення пов'язані з:

– трактуванням кредитного договору як такого, що ніколи не укладався, та вимогами позичальників про видалення інформації про такий кредит з кредитної історії у зв'язку з потенційним впливом на кредитний рейтинг позичальника (внаслідок того, що такий кредит буде розглядатись як «кредит до зарплати», або “payday loan”) [30][31][33][35];

– поверненням грошових коштів у 30-денний термін після дати повідомлення про відмову [32];

– термінологією та підміною понять (право на відмову від кредитного договору за розд. 66А Закону ССА та право на скасування кредитного договору (який є дистанційним договором) за розд. 11.1R Довідника споживчого кредитування, виданого фінансовим регулятором FCA) [34].

В своїх рішеннях фінансовий омбудсмен обґрунтовує несуперечність передачі інформації про анульований позичальником кредит до бюро кредитних історій, посилаючись на розд. 66А Закону ССА, який нічого не говорить про те, як кредитний договір, від якого споживач відмовився, має трактуватись з точки зору кредитної історії споживача, та п. 11.21 роз'яснень BIS до Правил споживчого кредиту, які допускають можливість видалення даних про кредитний договір із бази даних БКІ.

То які ж обставини впливають на рішення, якщо норма не є однозначною? При прийнятті рішення фінансовим омбудсменом може враховуватися, через скільки днів після отримання кредиту позичальник повідомив позикодавця про свою відмову та через скільки днів після повідомлення повернув грошові кошти.

«Пані Б. взяла кредит та відмовилась від нього через 10 днів. Далі в неї пішло ще

вісім днів на те, щоб повернути цей кредит. Тобто в сумі пані Б. мала заборгованість перед компанією MoneyBoat 18 днів з 24-денного періоду в липні 2023. За цих обставин це не був випадок отримання пані Б. кредиту з наступною відмовою через зникнення потреби в кредиті. В цьому випадку мені здається, що, мабуть, пані Б. вже витратила наданий їй кредит, а потім окремо одержала грошові кошти (можливо, їй заплатили чи вона позичила кошти в когось іншого) для того, щоб достроково погасити борг. Я не вважаю несправедливим, якщо MoneyBoat відобразить це у звіті, який подається до бюро кредитних історій» [34, с. 3].

Окрім того, важливим аспектом, що може вплинути на рішення омбудсмена, може стати аргументація позичальника та чи зможе останній довести, що інформація про анульований кредит в кредитній історії матиме несприятливі для нього наслідки. У справі DRN-2337054 позичальник (пан Y) не погоджується зі статусом двох кредитів, від яких він відмовився, в його кредитній історії – «закритий та погашений» (“closed and settled”), вимагаючи їх видалення, тому що «ці кредити до зарплати в моїй кредитній історії перешкоджають мені отримати іпотечний кредит строком на шість років» [30, с. 2]. На думку омбудсмена, по-перше, іпотечний кредит є майбутньою подією, яка може не відбутися; по-друге, позичальник не продемонстрував, що йому було відмовлено в наданні іпотеки через наявність в його кредитній історії подібних кредитів; по-третє, кредити позичальника не віднесені до категорії «авансування до доходу» (“advance against income”) чи «незабезпечена позика» (“unsecured loan”), як зазвичай позначаються кредити до зарплати в кредитній історії. Тому, з точки зору омбудсмена, звітування про кредити, стосовно яких пан Y скористався своїм правом на відмову, не має для нього жодних наслідків.

В українському законодавстві питання видалення інформації з кредитної історії позичальника регулюється ст. 10 «Порядок зберігання

та вилучення інформації, що складає кредитну історію» Закону України «Про організацію формування та обігу кредитних історій». Для цілей цієї статті інтерес представляє законодавча норма щодо вилучення відомостей про грошове зобов'язання суб'єкта кредитної історії у разі відсутності кредитного правочину⁹, договору або визнання їх недійсними.

Хоча Закон не містить жодної згадки про ситуацію відмови від кредитного договору з точки зору кредитної історії споживача, можна припустити, що в разі відмови позичальника від договору про надання споживчого кредиту до надання йому грошових коштів інформація або не передається фінансовою установою до БКІ (пунктом 2 частини 2 статті 9 Закону встановлено строк для подачі інформації стосовно споживчих кредитів – не пізніше двох робочих днів з дня укладення кредитного правочину), або має, на нашу думку, бути вилучена БКІ.

Висновки. Отож, ми дійшли висновку, що норма стосовно права позичальника на відмову від договору про споживчий кредит, яка міститься в основних актах зі споживчого кредитування в Україні (ЗУ «Про споживче кредитування») та Великобританії (Закон ССА) та має на меті підвищення рівня захисту позичальника у правовідносинах з позикодавцем, скоріше за все, не використовується позикодавцями в Україні на відміну від Великобританії, хоча і передбачається фінансовими установами в договорах про надання споживчого кредиту у сфері дії ЗУ «Про споживче кредитування».

Вважаємо, що така практика обумовлена наступним. По-перше, кредитні договори нічого не кажуть про автоматичне припинення договорів щодо додаткових та/або супутніх послуг та повернення коштів, сплачених за такими договорами, згадуючи проте про невизначені «наслідки» відмови. По-друге, семиденний термін, встановлений Законом для повернення грошових коштів є,

⁹ Кредитний правочин визначається у вищезгаданому Законі як «правочин, за яким виникає, змінюється або припиняється зобов'язання фізичної або юридичної особи щодо сплати грошових коштів Користувачу протягом певного часу в майбутньому».

на нашу думку, недостатнім (Директивою ЄС 2008/48/ЄС, що стосується кредитних договорів, на норми якої орієнтувалась Україна, приймаючи Закон «Про споживче кредитування» в 2016, як і Законом ССА, для цих цілей передбачено 30 календарних днів, що більше відповідає інтересам споживача [35]). По-третє, сама нормативна база є досить нечіткою, в т.ч. в частині визначення поняття «відмова». Навіть на сайті Омбудсмена України в розділі «Як споживачі фінансових послуг можуть захистити свої права в умовах воєнного стану?» сказано, що «право на відмову має бути встановлено договором або законом у повному обсязі чи частково, договір є відповідно розірваним або зміненим», але в законодавчих актах немає згадки про «часткову відмову», так само, як договір, від якого споживач відмовився, та розірваний договір не є тотожними поняттями, наприклад, з точки зору правових наслідків. Важливо зазначити, що в своєму рішенні від 26.03.2020 (С-66/19) Суд справедливості ЄС, розглядаючи справу, пов'язану з правом позичальника на відмову від споживчого кредиту / періодом, протягом якого це право може бути використане / вимогами щодо інформації, яка має бути включена в кредитний договір, наголошує на тому, що інформація в кредитному договорі має надаватись «ясно та лаконічно» (“in a clear and concise manner”) [37].

З огляду на вищевикладене та враховуючи досвід Великобританії та Європейського Союзу, ми бачимо перспективу вдосконалення норми стосовно права позичальника на відмову від кредитного договору в наступному:

1. Визначити термін «відмова від кредитного договору» в нормативно-правовій базі про споживче кредитування та як саме відмова має трактуватись з точки зору БКІ та як вона може відображатись в кредитній історії позичальника (Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій»).

2. Збільшити період, який надається позичальнику для повернення коштів після подання повідомлення про відмову (як мінімум до 14

днів, особливо враховуючи 14-денний термін для повернення позичальнику коштів за допоміжними / супутніми договорами).

3. Передбачити обов'язкове зазначення суми відсотків, яка підлягає сплаті позичальником за 1 день, в пункті про відмову.

4. Передбачити обов'язкове зазначення пункті про відмову контактних даних для направлення повідомлення про відмову (елек-

тронної / поштової адреси / особиста подача до фінансової установи).

5. Дати чітке визначення дня, в який повідомлення вважається наданим, та дня, в який грошові кошти вважаються повернутими.

6. Передбачити обов'язкове зазначення пункті про відмову інформації щодо автоматичного скасування допоміжних та/або супутніх договорів.

Анотація

Метою статті є дослідження та порівняння нормативно-правової бази України та Великої Британії в частині лише однієї з обов'язкових умов договору про споживчий кредит – права споживача (позичальника) на відмову від такого договору, аналіз застосування вказаної норми на прикладі договорів про споживчий кредит декількох фінансових установ (для України) та заяв, що стосуються відмови від кредитного договору, до Служби фінансового омбудсмена (для Великої Британії), формулювання бачення щодо потенційного вдосконалення норми в українському законодавстві з урахуванням англійського правового досвіду. У статті розглянуто таку норму законодавства у сфері споживчого кредитування, як право позичальника на відмову від договору про надання споживчого кредиту протягом 14 календарних днів, яка діє в українському законодавстві без жодних змін з 10.06.2017 (дата набуття чинності Законом України «Про споживче кредитування»), та аналогічна норма в англійському законодавстві, яка з'явилася в Законі про споживче кредитування 1974 року (Consumer Credit Act 1974) 01.02.2011 в результаті впровадження Директиви Європейського Союзу 2010/1010. Метою статті є порівняльний аналіз вищевказаної норми в законодавствах двох країн та дослідження реалізації цієї правової норми суб'єктами права. Методологічну основу цього дослідження склали загальнонаукові методи, як-от аналіз, аналогія та узагальнення, та спеціально-юридичні методи, як-от формально-юридичний та порівняльно-правовий. Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні інструментів захисту прав споживача в частині споживчого кредитування. Практична новизна дослідження полягає у пропозиції змін до діючого законодавства у сфері споживчого кредитування з метою спрощення реалізації цієї правової норми споживачем як суб'єктом права, враховуючи практику Великої Британії. Зроблено висновок, що на відміну від Великої Британії, де практика реалізації споживачем правової норми щодо відмови від кредитного договору є досить поширеною, в Україні ця правова норма, хоча і міститься у відповідних договорах кредитних установ, не застосовується споживачами на практиці.

Ключові слова: договір споживчого кредитування, Закон України «Про споживче кредитування», право споживача на відмову від кредитного договору, Закон про споживче кредитування 1974 року (Великобританія), виняткові договори, бюро кредитних історій (БКІ), письмове повідомлення про відмову від договору про споживчий кредит, Правила споживчого кредитування 2010 (Директива ЄС), кредитна історія споживача, база рішень фінансового омбудсмена.

Voronin M.M. The consumer's right for withdrawal from consumer credit agreement: peculiarities of exercising a 14-day period under the Ukraine and UK law

Summary

The purpose of the article is to research and compare the regulatory legal framework of Ukraine and Great Britain in the part of only one of the mandatory conditions of a consumer credit agreement –

the right of the consumer (borrower) to refuse such an agreement, an analysis of the application of the specified norm on the example of consumer credit agreements of several financial institutions (for Ukraine) and statements related to the refusal of the credit agreement to the Financial Ombudsman Service (for Great Britain), formulating a vision regarding the potential improvement of the norm in Ukrainian legislation taking into account English legal experience. The article is a study of such legal norm in the sphere of the consumer lending as the consumer's right for withdrawal from consumer credit agreement within 14 calendar days, which has been in effect and unamended in the Ukrainian legislation since 10.06.2017 (the date when the Ukraine's Law "On Consumer Lending" came into force), and a similar norm in the British legislation, which appeared in the Consumer Credit Act 1974 on 01.02.2011 as a result of implementing the EU Directive 2010/1010. The purpose of the article is a comparative analysis of the above norm in the legal systems of two countries and research of how legal persons exercise this legal norm. The research methodology consists of general scientific methods, such as analysis, analogy and generalization, and special legal methods, such as formal legal method and comparative legal method. Scientific novelty of the research is in improving consumer protection mechanisms related to the consumer lending. Practical novelty of the research is in proposals to revise the valid consumer credit law so that to make this norm more exercisable for consumer as a legal person with considering UK's practices. The author concludes that unlike the United Kingdom where the legal norm of withdrawal from the consumer credit agreement is exercised by customer on quite frequent basis, in Ukraine, despite financial institutions include this norm in their consumer credit agreements, it is not exercised by the customers in practice.

Key words: consumer credit agreement, Ukraine's Law "On Consumer Credits", consumer's right to withdraw from credit agreement, Consumer Credit Act 1974 (UK), credit reference agencies (CRAs), written notice of withdrawal from consumer credit agreement, The Consumer Credit (EU Directive) Regulations 2010, consumer's credit file, database of decisions of financial ombudsman.

Список використаних джерел:

1. Договір про споживчий кредит (для придбання енергозберігаючого обладнання та матеріалів) АТ «Державний ощадний банк України». URL: https://www.oschadbank.ua/uploads/2/12307-dogovir_pro_spozivcij_kredit_avtokredit.pdf
2. Договір про споживчий кредит (для придбання транспортного засобу) АТ «Державний ощадний банк України». URL: https://www.oschadbank.ua/uploads/0/3048-8_dogovir_pro_spozivcij_kredit_energo.pdf
3. Договір про споживчий кредит АТ «Банк інвестицій та заощаджень». URL: <https://www.bisbank.com.ua/wp-content/uploads/2021/07/doh-spozhyv-kred-pid-zast-avto-z-14.07.2021-ost-zatv-sait.pdf>
4. Бабаскін А.Ю. Проблеми правового регулювання надання до-договірної інформації споживачу за Законом України «Про споживче кредитування». *Правова держава*. № 27. 2017. С. 78-85.
5. Бабаскін А.Ю. Шляхи вдосконалення правового регулювання дострокового повернення споживчого кредиту за законодавством України. *Підприємництво, господарство и право*. № 9, 2017. С. 5-9.
6. Громова А.О. Недійсність кредитних зобов'язань за цивільним законодавством України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису*. Хмельницький, 2021.
7. Заява-договір про надання споживчого кредиту АТ «Банк «КЛІРИНГОВИЙ ДІМ». URL: https://clhs.com.ua/storage/app/media/docs/about/taryfy_ta_dokum%D0%B5nty/2_pryvatnym_kliientam/kredyty/Zaiava-Dohovir_na_spozhyvchy_kredyt_032023.pdf

8. Кредитний договір (кредит на загальні споживчі цілі) АТ «ОТП БАНК». URL: <https://www.otpbank.com.ua/pdf/privateclients/documents/loans/loan-agreement/kd-divan-loan.pdf>
9. Кредитний договір (під заставу нерухомого майна) АТ «КРИСТАЛБАНК». URL: https://crystalbank.com.ua/upload/file/kreditnyy-dogovir_pid-zastavu.pdf
10. Науковий висновок, підготовлений членом Науково-консультативної ради при Верховному Суді України, доктором юридичних наук, професором Васильєвої Валентини Антонівни у співваторстві з аспірантом Гришко Ульяною. URL: <https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2021/04/%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%99-%D0%92%D0%98%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%9A2.pdf>
11. Панова Л.В. Ковенантні умови в кредитних договорах як правовий інструмент стабільності економічного розвитку. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* 2021. № 6. С. 28-36.
12. Паспорт споживчого кредиту «Кредит готівкою Промо (50-75) для ЗКП. Інформація, яка надається споживачу до укладання договору про споживчий кредит. АТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО». URL: https://creditdnpr.com.ua/sites/default/files/pasport_spozhyvchogo_kredytu_dlya_kliyentiv_zkp.pdf
13. Паспорт споживчого кредиту до Договору кредиту АТ «Ідея Банк». URL: https://ideabank.ua/sites/default/files/2023-07/Kredutnyy_dogovir_Mobilnyy_bez_SK.PDF
14. Повідомлення (до уваги фізичних осіб, що мають намір укласти договір про надання споживчого кредиту для задоволення особистих потреб, не пов'язаних із підприємницькою, незалежною професійною діяльністю) АТ «УКРСИББАНК». URL: https://ukrsibbank.com/wp-content/uploads/legal_documents/Povidomlennya_dlya_f_o_dohovir_nadannya_spozhyvchoho_kredytu.pdf
15. Погребняк В.Я. Місце договору споживчого кредитування у системі цивільно-правових відносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО*. 2015. Випуск 35. Частина I. Том 2. С. 15-18.
16. Пономаренко О. Перспективи застосування зарубіжного досвіду у сфері правового регулювання споживчого кредитування в Україні. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2016, nr. 1/1(17). С. 46-51. URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/43661
17. Про заставу: Закон України від 02.10.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>
18. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України від 23.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text>
19. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>
20. Словник української мови: 11 тт./ АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970 – 1980. Т. 1. С. 608
21. Типова форма заяви-договору про надання споживчого кредиту на власні потреби / рефінансування кредитної заборгованості в інших фінансових установах (кредит «Зручна готівка максимум») АТ «ТАСКОМБАНК». https://tascombank.ua/files/Typova_forma_Zaiavy_-_dogovoru_pro_nadannia_spozhyvchogo_kredytu_na_vlasni_p....pdf
22. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
23. Як споживачі фінансових послуг можуть захистити свої права в умовах воєнного стану? URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/yak-spozhyvachi-finansovih-poslug-mozhut-zahistiti-svoyi-prava-v-umovah-voyennogo-stanu

24. Credit Agreement Law. URL: <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/law/uk-legal-system/credit-agreement-law/>
25. Consumer Credit Act 1974. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/39/contents>
26. Consumer credit by country: the latest data. URL: (https://www.theglobaleconomy.com/rankings/consumer_credit/)
27. Consumer Credit (EU Directive) Regulations 2010 [SI 2010 No.1010]. URL: <https://service.betterregulation.com/document/227325>
28. Consumer Credit Regulation. Guidance on the regulations implementing the Consumer Credit Directive updated for EU Commission Directive 2011/90/EU (effective 1 January 2013): Department for Business, Innovation & Skills. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a78f27a40f0b6324769b695/12-1264-consumer-credit-directive-guidance.pdf>
29. Consumer Credit Market Research, 2032. URL: <https://www.alliedmarketresearch.com/consumer-credit-market-A68827#:~:text=The%20global%20consumer%20credit%20market,%2C%20family%2C%20or%20household%20purposes>
30. Decision Reference DRN-2337054: Financial Ombudsman Service. URL: <https://www.financial-ombudsman.org.uk/decision/DRN-2337054.pdf>
31. Decision Reference DRN-3462096: Financial Ombudsman Service. URL: <https://www.financial-ombudsman.org.uk/decision/DRN-3462096.pdf>
32. Decision Reference DRN-3901810: Financial Ombudsman Service. URL: <https://www.financial-ombudsman.org.uk/decision/DRN-3901810.pdf>
33. Decision Reference DRN-4275172: Financial Ombudsman Service. URL: <https://www.financial-ombudsman.org.uk/decision/DRN-4275172.pdf>
34. Decision Reference DRN-4311694: Financial Ombudsman Service. URL: <https://www.financial-ombudsman.org.uk/decision/DRN-4311694.pdf>
35. Decision Reference DRN-4389539: Financial Ombudsman Service. URL: <https://www.financial-ombudsman.org.uk/decision/DRN-4389539.pdf>
36. Directive 2008/48/EC of the European Parliament and the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02008L0048-20231230>
37. Judgement of the Court (Sixth Chamber) 26 March 2020 In Case C-66/19. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=ECCF00EF70570303AA1A3947FB0941F1?text=&docid=224723&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&id=8653735>